

Stranding van levende *Aequipecten opercularis* (L., 1758) en vondsten van levende *Pecten maximus* (L., 1758) na zware oktoberstorm 2002

M.-Th. Vanhaelen

Iedereen herinnert zich nog wel de zeer zware storm op 27-10-02 : een hele dag stormkracht 10 BF, op de Noordzee zelfs tot 12 BF en windstoten tot 135 km/u.

Negen dapperen waren 's morgens in Nieuwpoort, bij de Groenendijk komen opdagen voor de strandexcursie, weliswaar met gegronde twijfels... En ja, er zat niets anders op dan de excursie af te gelasten en te vervangen door een minirondetafelconferentie... bij pot en pint, thema "strandvondsten" in het met grote moeite bereikte café Ricardo op de Groenendijk.

Twee dagen later, echter, zou dé grote dag worden voor strandwaarnemers.

Eindelijk is het 29 oktober. Als ik te Koksijde op het strand toekom, net ten noorden van het "horloge", blijkt dat er een levende *Aequipecten* – stranding heeft plaatsgehad. Vele kinderen én volwassenen zoeken... en verzamelen!

Van het dijk-centrum (horloge) tot het begin van de Schipgatduinen kan je er niet naast kijken : het krioelt van levende mantelschelpjes. Opgevangen uitspraken als "elle vit, je sentais une résistance!" tot "oei, ze bijt!" waren schering en inslag. Iedereen was verrast door die ongewone stranding! Hoeveel doubletjes aanspoelden is moeilijk te schatten, alleszins méér dan 100 (zie tabel), mogelijk veel meer, want menig toerist (herfstvakantie) zal er een aantal opgeraapt hebben, voordat ik op het strand arriveerde.

Dezelfde voormiddag worden er ook gevonden in De Panne, vóór de dijk, maar vooral vanaf het Leopold I-standbeeld tot Pegasus (Westhoek) : minstens 117 levende exemplaren, waarschijnlijk meer (zie tabel).

De manteltjes variëren in breedte van 1,5 cm tot 2,6 cm. Er zijn opvallend veel zeer kleine "petonkels" bij.

Te Koksijde echter is de stranding veel gevarieerder qua soorten bivalven, wat blijkt uit het volgende :

Plots ... tussen de wijde mantelschelpjes ontwaar ik een licht afwijkend doubletje : het is zowaar een éénjarige, kleine levende grote mantel *Pecten maximus* ! Complete verrassing !!

Doch, niet talmen nu, er is nog zoveel aanspoelsel te onderzoeken.

Dáár ligt een levend roos-oranje-achtig gedoornrd hartschelpje *Acanthocardia echinata* (1,9 cm) , wat verder : een vers *Lutraria lutraria* doublet (9 cm) en iets verwijderd van

de grote afzetting raap ik nog een vers dode *Lutraria angustior* (7cm) op. De grote zwaardschede *Ensis arcuatus* is weer goed vertegenwoordigd ; ik verzamel er in de rapte 52 verse doubletten van, tussen 6,5 cm en 13,5 cm lang. Voorts spoelden er o.a. nog 100-den levende stevige strandschelp *Spisula solida* en 10 – tallen afgeknotte gaper *Mya truncata* aan.

Vóór de dijken van St.-Idesbald en De Panne is het strand herschapen in één groot verpulverde-turfveld waarin 1000-den dode zee-egels *Psammechinus miliaris* en 100-den slibanemonen, *Sagartia troglodytes* afgezet zijn.

In De Panne zijn er ook 1000-den levende tapijtschelpen *Venerupis senegalensis* en zaagjes *Donax vittatus*, gestrand, alsook een paar 10-tallen grote levende kokkels *Cerastoderma edule* (3 met een koppeltje erwtenkrabbetjes). Tot hier het relaas van de grote stranding.

De volgende twee weken waren de navondsten nog talrijk (zie tabel)/

Vanaf januari 2003 en vooral in februari 2003 spoelden opnieuw levende *Aequipecten opercularis* en enkele verse *Pecten maximus* aan in Koksijde, St.-Idesbald en De Panne. De doubletten waren nu reeds wat groter : van 1,9 cm tot 3,4 cm breed. (zie tabel)

Enkele opmerkingen bij de bijzonderste vondsten :

Aequipecten opercularis

Op 29-10-02 waren alle gevonden exemplaren levend.

Op 30-10-02, één dag na de grote stranding waren ongeveer de helft van de navondsten reeds dood.

Voor het eerst werd 1 doublet aangespoeld ten oosten van de IJzermonding gemeld, te Westende, op 30-10-02.

Bezetting :

van de 247 zelf verzamelde doubletten (okt-nov-dec.) waren er vele 10-tallen bezet met kleine *Crepidula fornicata*, vaak ketentjes van 3 of meer muiltjes. De meeste muiltjes zaten op de bolle , onderste kleppen van de manteltjes. Een paar doubletten droegen een *Crepidula*-keten op beide kleppen.

Een paar 10-tallen wijde mantels waren begroeid met sterpokken *Elminius modestus*, meestal eveneens op de bolle kleppen, toch ook enkele op de plattere kleppen.

Slechts één doublet droeg een gekartelde pok *Balanus crenatus* en op 4 exemplaren zat een driekantige kalkkokerworm *Pomatoceres triqueter*. Op enkele exemplaren trof ik het mosdierdje *Conopeum reticulum* aan.

Het opmerkelijkst was de bezetting van 10 wijde mantels met oestertjes *Crassostrea gigas*, 6 maal op de bolle en 5 maal op de plattere, bovenste klep, in totaal telde ik 16 Japanse oestertjes.

Ook van de 72 doubletten, verzameld in maart 2003, waren er 6 waarop kleine *Crassostrea gigas* gevestigd waren.

Op 29-10-02 was het de eerste maal dat zich zulke grote stranding *Aequipecten opercularis* voordeed op verschillende stranden tegelijk van de Westkust. De omvangrijkste stranding tot nu toe had plaats op 8-9 november 1999 in De Panne, Westhoekstrand (Billiau, 2002).

Pecten maximus

Op 28-11-01 werd er reeds 1 levend doublet en 1 verse klep gevonden in De Panne door Koen Verschoore (Vanhaelen 2002); dit waren 4e-jaarse exemplaren, ongeveer 8 cm breed. Mogelijk waren ze afkomstig van vissersboten. In september 2001 zag ik zulke ondermaatse "coquilles" bij Albert, aan de Viskaai te Nieuwpoort. Het was een kleine aanvoer van hoogstens 15 stuks. Ik kocht er enkele, ze waren 8cm à 8,5 cm breed.

Bij de huidige strandvondsten van grote manteltjes (2 cm tot 2,7 cm) valt de zeer zware bezetting met muiltjes bij enkele exemplaren op. Deze *Crepidula*-ketens zijn groter en zwaarder dan bij de wijde mantels, vooral op de onderste bolle kleppen, die licht ingebed op de zeebodem rusten. In het zeewater speelt zeker het soortelijk gewicht mee, maar zelfs op het droge konden de diertjes hun zwaar begroeide kleppen openen. Een paar vragen stellen zich allicht : hoe kunnen *Crepidula fornicata* – ketens overleven in de zandbodem ? Zijn de muiltjes op de grote manteltjes groter omdat deze laatste minder beweeglijk zijn dan de snel zwemmende wijde mantels ? Of kunnen de muiltjes goed overleven op beide soorten, net omdat die veel in beweging zijn boven de zandbodem ?

Sinds de opvallende strandingen van wijde mantels vanaf 1995 tot nu, weten we dat deze soort op onze Westkust ongeveer 4,5 cm kan worden. De grootste vondsten dragen 2 groeiringen. We wachten benieuwd af of dit ook het geval zal zijn voor de grote mantels. (Volgens Poppe & Goto, 1993 kan *Pecten maximus* 22 jaar oud en ongeveer 16,5 cm breed worden.)

We stellen ons ook nog steeds de vraag hoe de introductie van beide soorten op onze kust heeft plaatsgehad.

Verspreiding

A. opercularis komt voor vanaf Noorwegen tot zuidelijk in de Middellandse Zee en de Canarische eilanden, (Hayward & Ryland, 1996), en is zeer algemeen rond de Britse eilanden (Tebble, 1976). Ze leeft er op zand-, modder- of grindbodem tot ruim 180 m diep. In Bretagne vond ik ze vooral levend aangespoeld in St.-Jacut.

Pecten maximus leeft vanaf Noorwegen tot de Atlantische Westkust van Spanje (Hayward & Ryland, 1996). Tebble (1976) vermeldt dat ze algemeen is op de Britse kust en commercieel bevestigd wordt in de Ierse Zee. De soort leeft op een zandbodem vanaf enkele meters beneden de laagwaterlijn tot ruim 100 meter diep. Ik kon 23 levende grote mantels vinden eind maart 2003, aan de Spaanse Costa de la Luz. Ze spoelden samen aan met o.a. 120 levende *Flexopecten flexuosus*. Deze *Pecten maximus* hadden reeds afmetingen van 4,1 cm tot 5,8 cm.

Het loont de moeite naar beide soorten te blijven uitkijken, vooral na herfst- en winterstormen in de volgende jaren.

P.S. Alle waarnemingsgegevens betreffende *A. opercularis* en *P. maximus* aan onze kust zijn steeds welkom op onderstaand adres of e-mail marc.panneels@skynet.be.

Literatuur

- Billiau, R., 2002. Reuzenstranding van verse (levende) wijde mantels *Aequipecten opercularis* (L., 1758) te De Panne op 8 en 9 november 1999. De Strandvlo, 22 : 99-102.
- Hayward, P.J., & J.S. Ryland, 1996. Handbook of the Marine Fauna of North – West Europe. Oxford University Press : 800pp.
- Poppe, T., & Y. Goto, 1993. European Seashells. Vol.II Wiesbaden, Christa Hemmen, 221pp.
- Tebble, N., 1976. British bivalve seashells. Edinburgh. British museum Natural History., Her Majesty's Stationary Office: 212pp.
- Vanhaelen, M.-Th., 2002. Enkele interessante vondsten van mollusken aan de Westkust tijdens de winter 2001-2002. De Strandvlo, 22 : 117-118.

F.K. Francis Kerckhof, F.N. Filip Nuyttens, G.W. Godfried Warreyn, L.S. Ludo Steppe, M.V. M.-Th. Vanhaelen, R.B. René Billiau, W.W. Walter Wackenier
L. = levend, D. = dood

Op de middenpagina vind je enkele kleurenfoto's van *Pecten maximus* en *A. opercularis*. (Foto: 2,3,4,5 en 6 – fotograaf: Marc Panneels)

Tabel 1. *Aequipecten opercularis*, verse strandingen : oktober 2002 en februari 2003 aan de Westkust

Datum	Plaats	Aantal	Toestand	Waarnemer
17-10-02	ODK	7	doubletten, L.	F.K.
22-10-02	KOK	3	doubletten, L.	M.V.
29-10-02	KOK	103	doubletten, L.	M.V.
29-10-02	DP	80	doubletten, L.	M.V.
29-10-02	DP	32	doubletten, L.	G.W.
29-10-02	DP	5	doubletten, vers dood	L.S.
30-10-02	KOK	24	doubletten, L. of D.	M.V.
	DP	20	doubletten	K.V.
	WES	1	doublet	F.N.
31-10-02	DP	11	doubletten	F.K.
01-11-02	KOK	2	doubletten	M.V.
03-11-02	KOK	1	doublet	M.V.
04-11-02	DP	5	doubletten, L. of D.	M.V.
	DP	1	doublet	R.B.
09-11-02	KOK	7	doubletten	M.V.
11-11-02	KOK	§	doubletten	M.V.
12-11-02	DP	1	L.	M.V.
	SIB	1	L.	M.V.
	KOK	2	doubletten, vers leeg	M.V.
13-11-02	KOK	3	doubletten, vleesresten	M.V.
14-11-02 tot 31-12-02	KOK	9	doubletten, leeg	M.V.
06-01-03	KOK	1	doublet, L.	M.V.
07-01-03	KOK	2	doubletten, vers leeg	M.V.
14-01-03	DP + IB	2	doubletten, vleesresten	M.V.
30-01-03	KOK	5	Doubletten, vleesresten	M.V.
03-02-03	DP	7	doubletten, vers dood	M.V.
04-02-03	DP	53	doubletten, vers dood	M.V.
09-02-03	KOK	1	doublet, leeg	M.V.
10-02-03	DP	6	doubletten, vleesresten	M.V.

Tabel 2. *Pecten maximus* (Linnaeus, 1758) grote mantelschelpen vers aangespoeld in Koksijde en De Panne

Datum	Plaats	Aantal	Toestand	Breedte	Waarnemer
29-10-02	KOK	1	doublet, L.	2,2 cm	M.V.
30-10-02	DP	2	doubletten, L.	2 & 2,7 cm	M.V.
31-10-02	DP	1	doublet	2,3 cm	F.K.
04-11-02	DP	1	doublet, leeg	2,3 cm	M.V.
14-11-02	KOK	1	vers bol klepje	2,2 cm	M.V.
03-02-03	DP	1	doublet, vers dood	2,7 cm	M.V.
04-02-03	DP	1	doublet, vers dood	2,7 cm	M.V.

Ter Yde I
8670 Koksijde